

ดอกไม้โบราณคดีไทย ๘

โดย ชักกลอน ๕๗ 27

๒๕ ตะบบ

"ชงโคตะโกตะขบหว่า ต้นตุมกากาฝากลง
ชอบกลต้นมหาหงส์ มะเดื่อตกลูกนมแมว"

วรรณคดี : กาพย์ห่อโคลง "นิราศธารทองแดง"

พระนิพนธ์ : เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์(เจ้าฟ้ากุ้ง)

ต้นตะขบ กล่าวขาน Malayan Cherry West Indian Cherry, Jam tree, Calabura

นามลาติน Muntingia calabura ไม้สูงค่า แต่ด้อยราคา หางายจิ่ง

ถิ่นกำเนิด อเมริกากลาง อเมริกาใต้ มีทั่วไทย หลายหลากชื่อ ตะขบฝรั่ง,
หมากตะโก้เสะ, เพียนหมา, ตากบ บ้าง ครบฝรั่ง ยังเรียกอยู่ สุราษฎร์ธานี

ต้นตะขบ ดอกสีขาว ผลสีแดง กิ่งกวางแผง แจ็งอยู่วงศ์ Tilaceae
ผลทรงกลม ผิวบาง ทั้งหวานดี กินทั้งปี ประสิทธ์คุณ สมุนไพร

รสหวานหอม กล่อมเกลา เข้ายาดี ขับระดู ของสตรี ปวดเศียรหาย
ช่วยดูดซับ ขับคอเลสเตอรอล กร่อนลำไส้ ให้เคลื่อนไป คลายเกร็ง มะเร็งเลื่อน

ทานเป็นยา ระบาย ไล่เสมหะ ชางตานขโมย โภยพงะ ผละคลายเคลื่อน
ดับอักเสบ แก้บवाद พยาธิไส้เดือน เหงื่อขับเลื่อน เลือดไหลคล่อง สมองแรง

เป็นอาหาร ของนก สัตว์บกชอบ ปลุกตามชอบ ชลดา ปลายิ้มแฉ่ง
ปรุงเป็นแยม แยมเป็นไวน์ ได้รสแรง ราคาใช่แพง แกร่งคุณค่า นำอัศจรรย์

สถิตย์พันธ์ ธรรมสถิตย์

ย้อนหลังไปเนิ่นนานหลายสิบปี บ้านฉันมีตะขบต้นสูงใหญ่
แม่กึ่งก้านได้ร่มาเราตริงใจ มีลูกให้เหล่านกกาอาศัยกิน

เคยไปเก็บลูกตะขบเอามาเล่น สมมุติเป็นอาหารได้ตั้งใจฉฉิล
ขายข้าวแกงขายขนมสมดังจิ้นต์ คนซื้อกินใช้กระดาชवादเป็นสตางค์

มาบัดนี้ที่บ้านไม่มีตะขบ แต่เมื่อทบทวนความหลังยังกระจ่าง
ยามใดที่เห็นตะขบอยู่ริมทาง มิได้รำลึกเรื่องเก่าดังเล่ามา

อุไรรัตน์ ภาสกาภรณ์

เรื่องตะขบ จบแล้วหนา อย่าได้พบ
ให้ปวดหัว มัวตา แสบบ้านนั้น

ส่งมาเถิด เรื่องโตนั้น ฉันได้หมด
ขออย่างเดียว ฉันเสียวันนี้ ไม่ดีเลย

คำลงท้าย ใช้แม่กบ สลบแน่
แม่กบนั้น เล่นปั่นแปะ นั้นแหละดี

หยอกเข้าเล่น ให้ขันหนา เพื่อนยาเอ๋ย
ผ่านเรื่องยาก ลำบากไซ้ไร ไม่ม้วยมรณ์

กลอนเรื่องกบ จบไม่สวย ม้วยแน่ฉัน
สถิตย์พันธ์ นั้นหัวร่อ งอหายเลย

ไซ้ไปปด มดเท็จจนขอเอื้อนเอ่ย
สหายเอ๋ย คำลงท้าย ตรงให้ที่

กำไม่แบ แม่กตดู หดหู่นี้
แม่เกอวนี้ มีมาให้ ตายแน่นอน

ส่งมาเลย ไม่เคยย่าน(กลัว) อาจารย์สอน
ได้ดีตอน สุดท้ายนั้น กันทุกคน

โกวิท ธีรวิโรจน์

5555 ครูโด้งว่าอะไรวะ
นักเรียนเอาแต่มโนกันทุกราย

แต่ที่ใช้กันมากก็ลูกแดง
นอกนั้นมโนไม่ว่ากันไป

อันตัวฉันนั้นมีประสบการณ์
และบางอย่างก็ได้กระทำมา

กรุให้ข้อมูลจะจะมามากหลาย
แล้วข้อมูลที่ร้ายมาจะว่าไง

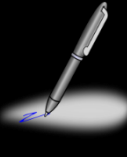
และมีแฝงอีกนิดหน่อยค่อยมาใช้
เป็นตะขบจนได้ชะครุณา

จากลูกหลานและที่เห็นเป็นภาษา
ก็เลยวามโนดีกว่าน่าพาที

และทุกคนก็เคยเห็นเคยกินตะขบ
หวังว่าครุโ้ต้งคงไม่ว่านะครานี้

ก็เลยครบกระบวนมนโนศรี
ก็มีโน้มนั้ดีที่จะแต่งกลอน

อานนท์ สรวิสูตร

ตะขบใหญ่ ไกลบ้าน เคยพานพบ
เปลือกลำต้น สีเทาเรียบ เปรียบกานดา

ยืนสงบ พุ่มแกว่งไกว ให้หวนหา
รู้ใหม่ว่า ยังคะนึ่ง คิดถึงนาง

เคยเคียงข้าง อยู่ใกล้ ใต้ตะขบ
เคยยินเสียง ธรรมชาติ ทุกท่าทาง

เคยได้พบ ได้ปุจฉา ตอนฟ้าสาง
พบหน้านาง ช่างคมขำ จำนรรจา

ตะขบปลูก ลูกแดงจ้า น่าถนอม
เก็บตะขบ ให้นำเสนอ เธอไม่มา

รสหวานหอม ยังติดตรึง คะนึ่งหา
รู้ใหม่ว่า ใครห่วงมาก อยากรู้อะไร

ตะขบโต ต้นใหญ่ ไปนานแล้ว
เฝ้ารอแล้ว รอเล่า เฝ้ารอเธอ

ตั้งแต่เห็น ให้ฉันไว้ ทำไมเธอ
ตะขบเออ บอกเธอนิด คิดถึงจัง

ศรีวิวัฒน์ สุวรรณ

หน้าบ้านฉัน นั้นตะขบ คาคบใหญ่
กิ่งตะขบ ยังไม่หัก เพราะเด็กน้อย

ฉันกับเพื่อน ปีนขึ้นไป เล่นบ่อบ่อบ
เราต่างคน ต่างโหนห้อย คอยเล่นกัน

ตะขบแผ่ กิ่งก้าน เป็นร่มใหญ่
เก็บลูกหวาน ที่ตกดิน กินทุกวัน

ไ้ร่มไม้ เล่นขายของ ครองสุขสันต์
กินไม่ทัน ด้วยลูกหลาก ช่างมากมี

มีนกน้อย คอยมากิน ลูกบนต้น ลูกที่หล่น มีหนอนเจาะ เหมาะทุกที่
เราปีนป่าย เหมือนค่าง บ้างชะนี ตะขบนี้ คิดถึงอยู่ ไม่รู้ลืม

ศกุนตลา ณ หนองคาย

ตอนเด็กเด็กชอบไปเก็บลูกตะขบ เอามาขบกินได้แถวชายป่า
หวานอร่อยลูกกลมแดงแย่งนกมา เรียกขานว่าลูกขบพบในป่า

สมัยนี้ลูกขบป่าหาากินยาก ที่มีมากตะขบฝรั่งยังพอหา
แดงสุกใสลูกไม่ใหญ่พอดีนา ก็เรียกว่าลูกขบพบในเมือง

ต้นตะขบไม้ทรงพุ่มมีใบเดี่ยว ดอกสวยเขียวสีขาวเกสรเหลือง
ลูกสดเขียวยามสุกแสงแดงมะเรือง รสออกเขื่องนกชอบกินบินไปมา

ตะขบเอ๋ยใครได้พบตะขบเจ้า พะวังเฝ้าคิดถึงคะนึ่งหา
อยากไปหาตะขบป่าทุกเวลา ใครเล่าหนาเก็บตะขบไปขบกิน

ชอบใจนะอาโกที่ลอกไป ฉันดีใจไม่ตำหนิไม่ติฉิน
เราก็เคยลอกของเพื่อนเป็นอาจินต์ แค่นี้วันไซ้ทั้งบทขอจบเลย

จตุพร สุวรรณปากแพรก

ช่างเป็นภาพ เลื่อนรางเล่า เจ้าตะขบ ยกมือตบ หน้าผาก สักป่าบใหญ่
อยู่บ้านนอก จริงนั้นหนอ ขออภัย ตะขบไซ้รู้ ไม่ซาบซึ้ง ตรึงใจนั้น

พยายาม นึกตริกตรอง สมองที่ม มันเขื่องซิม ไม่ซิมซับ ไม่รับนั้น
นึกไม่ออก บอกไม่ถูก ทุกข์มาพลัน สถิตย์พันธ์ ท่านสั่งหนอ ก้อทำไป

ไม่เป็นไร ใยต้องท้อ ขอสู้น้อย
ขอตั้งหลัก พักใหญ่หนอ รอช้าใย

ฉันค่อยค่อย อ่านดู พอรู้ได้
เอ้ารีบไป ให้เร็วรี ตีแน่นอน

แอบเหล่มอง ของjatuporn อย่าค้อนหนอ
เอามาเสริม เต็มต่อ หนอบทกลอน

ฉันลอกต่อ ขอนิดหนึ่ง ซึ่งใจหล่อน
เฉพาตอน ที่เพราะนั้น ฉันเอามา

“ตอนเด็กเด็ก ชอบไปเก็บ ลูกตะขบ”(จตุพร)
เกรงครูเห็น ประเด็นเกิด เลยเถิดนา

มาแอบหลบ ครูกินหน้อย อร่อยหนา
กลัวครูด่า ว่าเอานี้มันน่าอาย

“สมัยนี้ ลูกขบป่า หากินยาก”(จตุพร)
อยู่บ้านป่า อย่าคิดว่า หาสบาย

แสนลำบาก ยากยิ่ง มิ่งสหาย
มันไม่ง่าย ไขลวงหลอก บอกเพื่อนที่

ขอขอบคุณ jatuporn นักกลอนใหญ่
เนื่องด้วยฉัน มีเรื่องด่วน รบกวานที่

ฉันนี้ไซ้รู้ ได้แอบหนอ ขอลอกนี้
ขอโชคดี มีชัย ให้ jatuporn

ขอไชโย โห้ฮ้วนนั้น ฉันส่งแล้ว
ยังยึดมั่น สัมพันธรัก กับนักกลอน

ต้องขอแจว ก่อนหนา ไขลา ก่อน
เอาไว้ตอน เียนนั้น ฉันกลับมา

โกวิท ธีรวิโรจน์

แคร่ไม้ไผ่ วางใต้ ต้นตะขบ เย็นสงบ แหล่งที่พบ ร่วมสังสรรค์
ชิงช้าน้อย ห้อยอยู่ เคียงคู่กัน ดุจสวรรค์ วันเยาว์ คราวล่วงเลย

ดอกพราวขาว บานเต็มกิ่ง ส่องรอย ผลพวงน้อย ชมพูห้อย มีอาจเฉย
ปิ่นเก็บสอย อร่อยหวาน อิ่มเอมเอย วันวานเคย พังพาเจ้า ให้เหงาคลาย

กาลแปรเปลี่ยน ตะขบน้อย พลอยกระทบ มากเคยพบ บัดนี้ ลี้หลดหาย
ข้างป่าละเมาะ ริมทาง บ้างประปราย ย้ำเตือนใจ มิมีใด ที่จีรัง

พบครั้งใด น้อมให้ ใจเรงร่า ล้ำคุณค่า สมุนไพรรักษา ความหวัง
บรรเทาหิว แก้ไข บำรุงกำลัง อีกทั้งยัง ให้เนื้อไม้ ไว้ใช้งาน

กุศล คำเพราะ

ตะขบใหญ่หลังบ้านสุพรรณบุรี ได้เป็นที่นกกาอยู่อาศัย
ฟังนกร้องเรงร่าชื่นฉ่ำใจ เหมือนอยู่ในพงป่าวนาวรรณ
ทุกทุกเช้ามองดูนกคู่หนึ่ง เดินคลอเคลียหวานซึ่งตรึงใจฉัน
ส่งจุกจิกเอียงคอหยอกล้อกัน เกือบทุกวันเจนจิตจำติดตา

วันนี้กตัวเดียวเหลือวรรคคู่
หรือถูกใครทำร้ายไม่เมตตา

เธอไปอยู่แห่งไหนให้โหยหา
หรือลืมนี่มีเพื่อนรอ

ตะขบยื่นต้นตะกุ่มคุ้มลมฝน

นกจะหม่นหมองเศร้าหรือเปล่าหนอ

จะคอยวันคู่เขาเกล้าเคลียคลอ

เราเองก็คงสุขใจไปด้วยกัน

ชูลีรัตน์ สวัสดิ์

ต้นตะขบอบอวลชวนชิมรส
ลูกสีแดงเหมือนแก้มของกานดา

สีแดงสตรสอร้อยไม่น้อยหนา

ปรารถนาจะจุมพิตยามนิทรา

ตะขบเจ้าให้ร่มนำชมนัก

พุ่มพร้อมพริกใหญ่ยิ่งอิงพฤษภา

ไต้ร่มเจ้าเรานั้นสุขสันต์นา

ยามเวลาตกเย็นเป็นตั้งวง

รอบต้นเจ้าเราทำเป็นม้านั่ง

กลมกลมมั่งเหลียมมั่งตามประสงค์

ล้อมวงกันกินเหล่าเกล้าอองงค์

ยามค่ำลงก้งแล้วหลับพับคาไป

ตะขบน้อยกลอยใจของเด็กเด็ก

ตอนเล็กเล็กพ่ออุ้มชูดูพุ่มไหน

มีลูกแดงแฝงอยู่ไต้บังใบ

พ่อเก็บให้ได้มากินลิ้นละมุน

เดี๋ยวนี้เรารอให้ได้มีหลาน

จะได้พานพาอุ้มไปให้เฝ้าอุ่น

และชวนไปหาตะขบเจ้าเอามาดู

ในปากลุ่มลุ่มละมัยคล้ายเราเจอ

ตะขบเจ้าเยาวมาลย์มาพานพบ

ร้องเร้ารบให้เก็บเอากับเราเสมอ

ทุกทุกครั้งที่พบเจ้าและได้เจอ

เจ้าจะร้องเอาตะขบเออเฮ้อติดใจ

อานนท์ สรวีสูตร

เคยตามติดเป็นลูกศิษย์พี่ดีพร้อม
เป็นครูพักลักจำการสำแดง

จึงห้อมล้อมท่องไปหลากหลายแห่ง
แม้ไม่แกร่งเท่าครูก็รู้บ้าง

พี่บอกว่าบ้านจะดีมีเสียง(นก)ร้อง
เป็นอาหารนกนี้ที่ปลายทาง

เราควรต้องปลุกตะขบไว้สักอย่าง
มนต์ไม่จางนกมาแน่แท้ยกริง

จำเนียรกาลผ่านหลายปีเมื่อมีบ้าน
นกเต็มบ้านร้องบรรเลงเพลงให้ฟัง

มีตะขบแบ่งบานงานที่หวัง
แถมพรูปร่างชี้ใส่รถหมดมู๊ดเลย

สุวิทย์ เตียรทอง

ลูกกลมแดงเล็กเล็กเต็กเต็กชอบ
เคยปีนป่ายเก็บกินมีลิ้มเลื่อน

เคี้ยวหวานกรอบชื่นใจใดจะเหมือน
เล่นกับเพื่อนใต้ตะขบครบทุกคน

ดอกตะขบสีขาวพราวเต็มต้น
ไม่ช้านานลูกเริ่มแดงชางนำยล

ร่วงโรยหล่นพรางตาน่าฉงน
นกบินวนว่อนเวียนเพียรจิกกิน

แสนเสียดายวันนี้ไม่มีตะขบ
เห็นแต่รูปจากอากู๋ดูจนชิน

ลูกหลานอยากจะพบเผ้าถวิล
และได้ยินเรื่องแม่เล่าเท่านั้นเอย

ดวงพร เดชกุลทอง

เมื่อยังเล็กเต็กน้อยคอยวิ่งเล่น
สารพัดปลุกคูดุอยู่ฝั่งธน

บ้านสวนเป็นธรรมชาติดาษไม้ผล
บางขุนนนท์ร่มรื่นแสนชื่นใจ

มีตะขบต้นใหญ่อยู่ในบ้าน
เสียงนกกาแจ้วหวานกังวานไกล

ตรงกลางลานลมพัดกิ่งก้านไหว
โผผินไปเบิกบานละลานตา

ตะขบไทยต้นใหญ่สูงตระหง่าน
กลีบสีขาวเบาหวิวลิวลอยมา

ยามดอกบานล่องหล่นบนเกศา
สวยติดตารูปไข่ปลายกลีบมน

ผลตะขบสีแดงแฉ่งรสหวาน
ใช้บำรุงเพิ่มกำลังพลังตน

แก้อาการปวดหัวมั่วสับสน
ทั้งใบต้นใช้ประโยชน์ได้มากมาย

เหล่านกมากินแล้วบินจาก
ทิ้งตะขบยี่นเศร้าเหงาเดียวดาย

ตะวันพรากกลับไปน่าใจหาย
ยามพระพายแผ่วพัดสะบัดใบ

มาวันนี้ไม่มีแล้วต้นตะขบ
ล้มถอนรากต้นเอนระเนนไป

สุดจะหลบพายุผ่านต้านไม่ไหว
แสนอาลัยได้แต่จำรำอาวรณ์

อัญชลี ณ เชียงใหม่

